

การพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3*
THE GUIDELINE DEVELOPMENT FOR EMPOWERING COOPERATIVE
NETWORKS IN SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF MAHASARAKHAM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

กัญญาณัฐ บุตรแสนโคตร¹, กาญจน์ เรืองมนตรี²

Kanyanat Bootsaenkhot¹, Karn Ruangmontri²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : kbootsaenkhot@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 การดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ด้านการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่ายและ ด้านสมาชิกเครือข่าย และ 2. การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก มี 4 ด้าน 39 แนวทาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย มี 12 แนวทาง ด้านการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ มี 13 แนวทาง ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย

มี 8 แนวทางและ ด้านสมาชิกเครือข่าย มี 6 แนวทาง และผลการประเมินความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทาง; เครือข่ายความร่วมมือ; การพัฒนา

ABSTRACT

This research aimed to study a current condition, a desirable condition, and needs for empowering the cooperative networks in small schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 3. The research was conducted in 2 phases as follows. Phase 1: The current condition, the desirable condition, and the needs for empowering the cooperative networks in small schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 3 were studied. The sample group consisted of 152 administrators and teachers of small schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 3. The research tools were a questionnaire and an interview form. The statistics used in the quantitative data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and PNI Modified. Phase 2: The guideline development for empowering the cooperative networks in small schools was studied. It was a qualitative research, which its data were collected by interview and focus group and analyzed by content analysis.

The results were as follows: 1. The current condition of the guidelines for empowering the cooperative networks in small schools under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 3 was at an overall moderate level, in descending order, namely, network member participation, goal or objective setting, network committee leadership, and network member. 2. Empowering the cooperative networks in small schools consisted of 4 aspects and 39 guidelines, namely, network member participation, 12 guidelines, goal or objective setting, 13 guidelines, network committee leadership, 8 guidelines, and network member, 6 guidelines. Moreover, the results of assessing the suitability and feasibility of the guidelines were at the highest level.

Keywords : Guidelines; Cooperative Networks; Development

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 วรรค 3 กำหนดให้ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีความร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และ

สนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานและสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(2) การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการการศึกษา ให้ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา

การบริหารการดำเนินการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่ายังมีปัญหาในหลายด้าน เช่น 1) ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า ขาดแคลนครู จำนวนครูไม่ครบชั้น 2) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัดซึ่งสาเหตุมาจากได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด และที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ สภาพบริบทของการคมนาคมที่ผ่านมา นับว่าไม่ค่อยสะดวกมากนัก ประกอบกับประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลทำให้ขนาดของโรงเรียนปรับเปลี่ยนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน 4) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน จึงได้มีการจัดสรรแนวทางการบริหารโรงเรียนเล็กเพื่อให้มีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น โดย แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย การนำการศึกษาไปแก้ความยากจน มาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการส่งเสริมงบประมาณ มีกระบวนการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมเครือข่ายจากทุกภาคส่วน พัฒนาระบบการบริหารจัดการ จัดทำโครงการวิจัยเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กและส่งเสริมการศึกษาทางไกลผ่านดวงเทียม แต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างครอบคลุม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ปัจจุบันได้มีการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายด้วยกันทั้งจากกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานเอกชน และจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งมีส่วนช่วยผลักดันโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพขึ้น สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มีการกำหนดนวัตกรรมเพื่อยกระดับโรงเรียนขนาดเล็กหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะนวัตกรรมที่ 4 กล่าวถึงรูปแบบการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโรงเรียนขนาดเล็กกระจายอยู่ทุกพื้นที่ที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยบุคคล ครอบครัว

องค์การเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ มุ่งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดด้วยแห่งการเรียนรู้ โดยมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมทั้งภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นภายนอกสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ทั้งนี้จากการสำรวจพบว่าการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ซึ่งมีการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็กหลายรูปแบบ ซึ่งมีหลายโรงเรียนทั้งแบบศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา แบบจับคู่กันเองกับโรงเรียนพันธมิตร แบบเป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัย หรือเครือข่ายความร่วมมือทางสังคมที่ได้ให้ส่วนของชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นต้น ซึ่งพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กหลายโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือ และได้ให้เครือข่ายมีการช่วยระดมทุน ช่วยจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ และช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ดี เครือข่ายความร่วมมือก็ได้จัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กก็ยังไม่บรรลุพันธกิจเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 หรือเป้าหมายของโรงเรียนที่ได้ตั้งไว้ และยังประสบปัญหาในการบริหารอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเกิดจากความไม่เข้มแข็งของเครือข่าย ซึ่งสมาชิกแต่ละคนยังไม่มีการตระหนักรู้ในหน้าที่ และยังไม่มีการบริหารและสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ประสานงานเครือข่ายในโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้ประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนงบประมาณ จึงอยากจะศึกษาแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเหมาะสมที่จะไปใช้ในการจัดการศึกษาแก่โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างเสริมเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3

3.2 ได้พัฒนาแนวทางในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3

3.3 เป็นข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ตามบริบทของตนเอง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้ประสานงานเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 192 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้ประสานงานเครือข่ายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 152 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling Technique) เพื่อจำแนกขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.91 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.982 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ดัชนีความสอดคล้องสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยการศึกษาแนวทางการบริหารจากโรงเรียนสุจริตต้นแบบ (Best Practice) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้ประสานงานเครือข่าย โรงเรียนละ 2 คน ซึ่งใช้การเลือกแบบเจาะจง จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ในการตรวจสอบยืนยันและประเมินแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการกำหนดเป้าหมาย	3.48	0.47	ปานกลาง	4.54	0.48	มากที่สุด	0.306	2
2. ด้านสมาชิกเครือข่าย	3.61	0.46	มาก	4.67	0.48	มากที่สุด	0.293	4
3. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย	3.44	0.42	ปานกลาง	4.50	0.49	มาก	0.308	1
4. ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย	3.54	0.40	มาก	4.58	0.52	มากที่สุด	0.299	3
ค่าเฉลี่ย	3.51	0.63	มาก	4.57	0.49	มากที่สุด	0.301	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านสมาชิกเครือข่าย และ ภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมาย และด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ประสงค์สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย และอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสมาชิกเครือข่ายด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย และด้านการกำหนดเป้าหมาย ตามลำดับ ส่วนความต้องการจำเป็นของแนวทางการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 2) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 3) ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย และ 4) ด้านสมาชิกเครือข่าย ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 พบว่า แนวทางการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 2) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 3) ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย และ 4) ด้านสมาชิกเครือข่าย ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการการ

สร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 โดยมีผลการวิจัย เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ประกอบด้วย 11 แนวทางการพัฒนา โดย สมาชิกเครือข่ายร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และปฏิทินการทำงานที่ชัดเจน แบ่งหน้าที่ รับผิดชอบให้สมาชิกทุกคนมีภาระงานเท่า ๆ กัน รวมทั้งการติดตามและนิเทศการทำงานมีการจัด แสดงผลงาน best practice และมีการเชิญบุคคลภายนอก และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาเข้าร่วมชม งาน พร้อมทั้งให้การนิเทศและข้อเสนอแนะมีการจัดการประชุมหรือกิจกรรมระดมสมองเพื่อให้สมาชิก ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเครือข่ายมีการจัดกิจกรรมนำบุคลากรไปศึกษาดูงานนิเทศการหรือ ผลงานเครือข่ายอื่นที่มีผลงานในแนวการปฏิบัติโดดเด่น และจัดประชุมผู้ปกครอง คนในชุมชน ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อร่วมกันหาแนวทางร่วมกันจัดระบบการบริหารและพัฒนา เครือข่าย การประสานงาน การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือผู้บริหารเครือข่ายมอบหน้าที่การ ประสานงานให้แต่ละคน โดยแบ่งหน้าที่ตามหัวข้อเรื่องหรือโครงการที่แต่ละคนรับผิดชอบมีการจัด กลุ่มและให้มีผู้นำของกลุ่ม เป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกคนอื่น องค์กรในกลุ่มเครือข่าย คือโรงเรียน ร่วมกันประชุมในการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ การใช้และการรักษาวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ร่วมกันจัด ประชุมเพื่อให้สมาชิกรับทราบปัญหา และร่วมกันหาทางแก้ไข รวมทั้งการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนว ทางการพัฒนามีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกครั้ง เพื่อให้เห็นปัญหาในการทำงาน และหาแนวทาง ป้องกันปัญหานั้น ๆ ในการดำเนินงานครั้งต่อไปสมาชิกเครือข่ายร่วมกันพัฒนาระบบสารสนเทศการ ควบคุมการใช้ทรัพยากรของกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียน

5.2.2 ด้านการกำหนดเป้าหมาย ประกอบไปด้วย 13 แนวทางการพัฒนา โดยให้ เครือข่ายวางแผนจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนใน แผนปฏิบัติการประจำปี จัดโครงการอบรมพัฒนาครูและหลักสูตรตามบริบทของท้องถิ่นจัดตั้ง คณะกรรมการเครือข่ายด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการร่วมกันจัดทำแผนการดำเนินงานด้าน วิชาการของโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่เพื่อ สร้างแนวทางการวางแผนและส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการร่วมกันสังเคราะห์ประเด็นปัญหาที่ เกิดขึ้นและส่งผลต่อการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งร่วมกันวางแผนกิจกรรมและ ทรัพยากรที่จำเป็น และมอบหมายให้แต่ละหน่วยงานระดมทรัพยากรและประสานเพื่อนำทรัพยากรมา ใช้ร่วมกันมีการวางแผนในการกำหนดเป้าหมาย การประเมินและรายงานผลการประเมินคุณภาพ การศึกษาประจำปีแต่งตั้งบุคลากรในเครือข่ายให้ร่วมเป็นกรรมการประเมินผลคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาในเครือข่ายกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนจัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของสถานศึกษาภายในกลุ่มเครือข่ายจัดประชุมเพื่อประสานงาน ร่วมวางแผนงาน ดำเนินงาน และประเมินงานร่วมกันอยู่เสมอเครือข่ายตั้งเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาร่วมกัน และมอบรางวัลให้กับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ยอดเยี่ยมในแต่ละปีการศึกษา

5.2.3 ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย ประกอบไปด้วย 9 แนวทางการพัฒนาโดย เครือข่ายกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของกรรมการเครือข่าย และให้สมาชิกเครือข่ายร่วมกันทำการ

คัดเลือกเป็นแกนนำจัดกลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายให้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรสถานศึกษา และกระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้หลักธรรมาภิบาล และมีพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกและผู้ใต้บังคับบัญชาส่งเสริมการทำวิจัยทางการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการศึกษาเปิดโอกาสให้กลุ่มโรงเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อวางแผน สร้างนวัตกรรม และถ่ายทอดศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เสนอความคิดเห็น และรับฟังความเห็นของสมาชิกในด้านแนวทางการวางแผนงานสามารถประสานงาน และให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มเครือข่ายการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและเป็นต้นแบบที่ดีทั้งในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานแก่สมาชิกมีการกำหนดระยะเวลาวาระในการดำรงตำแหน่งกรรมการเครือข่าย และผลัดเปลี่ยนผลัดเปลี่ยนการทำหน้าที่ของกรรมการเครือข่ายเมื่อครบวาระเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางใหม่ ๆ

5.2.4 ด้านสมาชิกเครือข่าย ประกอบไปด้วย 6 แนวทางพัฒนา โดยเครือข่ายส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกเครือข่ายมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ในการดำเนินงาน มีการสร้างแรงจูงใจ และให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการทำงานของสมาชิกเครือข่ายเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยในการพัฒนากลุ่มเครือข่ายเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามาช่วยในการพัฒนากลุ่มเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอความคิดเห็นในการวางแผนกิจกรรม และมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทุกคนให้รางวัลสมาชิกที่มีผลการปฏิบัติงานยอดเยี่ยมประจำปีจัดกิจกรรมที่ให้สมาชิกได้ประสานความสัมพันธ์อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมสันทนาการหรือกิจกรรมเชิงวิชาการ เช่น กีฬาสี หรือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1.1 สภาพปัจจุบันของแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้มีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน รวมถึงโรงเรียนขนาดเล็กมีความตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายและปฏิบัติจนเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับ สุวรรณ กุดคำ (2549) ได้ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งของเครือข่ายโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบวิธีการทำงานของเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครองโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครองผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่าย คือ สมาชิกเครือข่ายทุกคนมีส่วนร่วม เครือข่ายมีผู้นำเข้มแข็ง เครือข่ายมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เครือข่ายมีพันธกิจร่วมกัน และเครือข่ายมีหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนให้การสนับสนุน สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

เครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง พบว่า กรรมการเครือข่ายส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ต้องทำงาน ประกอบอาชีพไม่ค่อยมีเวลาทำให้แรงจูงใจในการเข้ามาทำงานมีน้อย การประชาสัมพันธ์แลกเปลี่ยน ข้อมูลที่จำเป็นระหว่างครูกับผู้ปกครองยังไม่ทั่วถึง และขาดการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ หน่วยงานไม่มีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนการดำเนินงานเครือข่าย ผู้ปกครองที่ชัดเจนและกฎเกณฑ์ระเบียบขั้นตอนการทำงานของระบบราชการที่มีขั้นตอนมากเกินไป ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง คือ ควรมีการสนับสนุนนโยบาย เป้าหมาย และแผนการดำเนินงานเครือข่ายที่ชัดเจน ควรให้กรรมการเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเด็กมากขึ้น หน่วยงานองค์กรเครือข่ายควรทำงานแบบเชื่อมโยง ควรจัดให้มีศูนย์ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองโดยตรง ควรมีการประชาสัมพันธ์ ติดต่อสื่อสารให้ทั่วถึง ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายอยู่เสมอ ควรคัดเลือก กรรมการเครือข่ายจากบุคคลในสังคมหลากหลายสาขาอาชีพ ควรคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความตั้งใจจริง เสียสละ และมีเวลาให้กับทางโรงเรียน เข้ามาเป็นกรรมการของเครือข่าย และควร จัดตั้งองค์กรหรือสภาเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครองขึ้น

6.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่าย ความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กตระหนักถึงความสำคัญและ ความจำเป็นของการสร้างเครือข่าย การพัฒนาการจัดการศึกษาโดยใช้เครือข่าย รวมถึงทราบว่าหาก มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาและพัฒนาด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ มีการ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม มีการปฏิบัติงานตามคำสั่ง มีการประสานความร่วมมือ นิเทศ กำกับติดตามแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติมาประชุมปรึกษาหารือหาแนวทางแก้ไขร่วมกันสังเคราะห์ เป็นสารสนเทศในการดำเนินการปีการศึกษาต่อไปจนประสบผลสำเร็จแล้วจะเกิดผลดีอย่างไร สอดคล้องกับ สมภาร พาน้อย (2554) ได้ศึกษาการนำเสนอกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โครสร้างการบริหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนสภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่าย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สภาพเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหาร เครือข่าย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สภาพเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) จุดแข็งของการบริหารเครือข่าย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร คือการติดตามประเมินผล ส่วนจุดอ่อน คือ ระบบสารสนเทศ โอกาสของการบริหารเครือข่าย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร คือ นโยบายของรัฐบาลและสภาพเทคโนโลยี ส่วนภาวะคุกคามคือ สภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคม 3) กลยุทธ์การบริหารเครือข่าย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 4 กลยุทธ์ คือ (1) ปฏิรูปการบริหารเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศของเครือข่าย โรงเรียน (2) ขับเคลื่อนการบริหารเพื่อพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลของเครือข่ายโรงเรียน (3) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการวางแผนงานเครือข่ายโรงเรียน (4) ยกระดับโครงสร้างการบริหารเพื่อ พัฒนาเครือข่ายโรงเรียน สอดคล้องกับ พัชรินทร์ จันทพูน (2555) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การ

บริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน การร่วมกันบริหารผลประโยชน์ และการประเมินผลการปรับปรุงงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการกำหนดจุดประสงค์ร่วมกัน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการควรปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการบริหารทรัพยากรร่วมกัน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยประเด็นที่มีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรร่วมกัน รองลงมาคือด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่าย และสอดคล้องกับ อนุชาต ชื่นจิตร (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า 1. จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพแต่ยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร ผู้บริหาร และครูมีความต้องการที่จะพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนโดยการสร้างรูปแบบเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก 2. รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบาย 2) จุดมุ่งหมาย 3) การสร้างเครือข่าย 4) วิธีดำเนินการบริหารจัดการเครือข่าย และ 5) การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ซึ่งมีความเหมาะสมทุกองค์ประกอบ 3. ผลการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายทั้ง 5 โรงเรียน อยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกองค์ประกอบ 4. รูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

6.1.3 ความต้องการจำเป็นของแนวทางการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 2) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 3) ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย และ 4) ด้านสมาชิกเครือข่ายชี้ให้เห็นถึงการเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายในการพัฒนา สอดคล้องกับวิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเครือข่ายความร่วมมือโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเครือข่ายความร่วมมือโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านความไว้วางใจ ด้านการปฏิบัติกิจกรรมร่วม ด้านการสร้างความตระหนักร่วม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการตัดสินใจร่วม และด้านการสร้างพันธมิตร

6.2 ผลการพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

6.2.1 แนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน รวม 39 แนวทาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มี 11 แนวทาง ด้านกำหนดเป้าหมาย มี 13 แนวทาง ด้านภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่ายมี 9 แนวทาง และด้านสมาชิกเครือข่าย มี 6 แนวทาง ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการและพัฒนากิจการศึกษามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นวิธีปฏิบัติในการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (Best Practice) จนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ประถมศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วยกระบวนการสร้างเครือข่าย 6 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขึ้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขึ้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย 3) ขึ้นสร้างพันธะสัญญา ร่วมกัน 4) ขึ้นบริหารจัดการเครือข่าย 5) ขึ้นพัฒนาความสัมพันธ์และ 6) ขึ้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ส่วนองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้แก่ 1) ลักษณะหรือกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของเครือข่าย 2) ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษา 3) เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย 4) กระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ของเครือข่าย 5) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่ายและ 6) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล นอกจากนี้ผลการทดลองยังพบอีกว่า กลุ่มบุคคลหน่วยงาน/องค์กรที่สมัครใจรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือได้แก่กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มผู้นำชุมชนสถาบันทางศาสนา สถาบันอุดมศึกษากลุ่มศิษย์เก่าภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงพยาบาลชุมชนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยได้ดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่ายตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทเพื่อทราบจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป แล้วสรุปรวมจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานแต่ละด้าน เพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงานมีการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าประสงค์และจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน มีโครงการเกิดขึ้นหลายโครงการในโรงเรียนทั้ง 2 แห่งการดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นในหนึ่งปีการศึกษาผลการประเมินโครงการพบว่าส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป และส่งผลกระทบนักเรียนตามขอบข่ายที่คาดหวังสูงกว่าปีที่ผ่านมา

6.2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้สังเคราะห์ขึ้นอย่างเป็นระบบจากข้อมูลพื้นฐาน บริบทและทรัพยากรที่มี

สอดคล้องกับ เจริญ ราชโสภา (2554) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการประกอบด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอนคือการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือการมีส่วนร่วมการวางแผนการมีส่วนร่วมตัดสินใจการมีส่วนร่วมการปฏิบัติการการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลและการมีส่วนร่วมปรับปรุงและพัฒนาภารกิจและขอบข่ายงานด้านวิชาการประกอบด้วย 12 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ และการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กพบว่า โดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากและแต่ละด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้รองลงมาคือการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และสอดคล้องกับ นิตยา เทพอรุณรัตน์ (2554) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดปัจจุบันของโรงเรียนมาตรฐานสากล คือ รูปแบบกำกวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และรูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติที่พึงประสงค์สูงสุด คือ รูปแบบการมีส่วนร่วม รูปแบบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติงานสูงสุดคือ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน เมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบของรูปแบบ 8 องค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด แต่ละองค์ประกอบดังนี้ 1) ระดับในการกำหนดเป้าประสงค์ ที่กำหนดโดยผู้รับผิดชอบแต่ละงาน 2) กระบวนการในการกำหนดเป้าประสงค์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้บริหารใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์/วัตถุประสงค์ของโรงเรียนโดยใช้ข้อตกลงร่วมกันของทุกฝ่าย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์กับการตัดสินใจ ผู้บริหารตัดสินใจโดยใช้เป้าหมายที่ตกลงร่วมกัน 4) ลักษณะของกระบวนการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์/เป้าประสงค์ของโรงเรียนโดยได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกเสียงส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้อง 5) ลักษณะของโครงสร้างที่กำหนดสายการบังคับบัญชาเป็นแบบแนวขวางหรือแนวนอน 6) ความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมที่ลักษณะการติดต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภายนอกโรงเรียนโดยผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการประสานงาน 7) แบบของการนำความสามารถในการนำที่ผู้บริหารเป็นผู้แสวงหาฉันทามติ 8) รูปแบบภาวะผู้นำพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เป็นแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่วนการบริหารด้วยระบบคุณภาพ TQA ความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติงานสูงสุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากรที่เน้นความผูกพันของบุคลากร 2) ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติการที่เน้นกระบวนการทำงาน 3) ด้านการนำองค์การ โดยผู้นำระดับสูง (2) รูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติปัจจุบันสูงสุดของโรงเรียนคุณภาพพิเศษ คือ รูปแบบกำกวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติที่พึงประสงค์สูงสุดคือรูปแบบเพื่อนร่วมงานและรูปแบบเน้นวัฒนธรรม มีการปฏิบัติที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติงานสูงสุด คือ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (3) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสำหรับโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทยคือ “รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการที่เน้นเพื่อนร่วมงาน”

จุดเน้นของรูปแบบเน้นบูรณาการระหว่างการบริหารแบบเพื่อนร่วมงานและการบริหารแบบเน้นวัฒนธรรม ลักษณะสำคัญของรูปแบบมีองค์ประกอบของการบริหารจัดการ 8 ด้าน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 3 มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมในระดับมาก แต่มีสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีความคาดหวังว่าหากมีความมุ่งมั่นและพัฒนาการจัดการศึกษาโดยใช้เครือข่ายความร่วมมืออย่างจริงจังแล้วจะทำให้การพัฒนาการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นควรมีการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการใช้เครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง รวมถึงการจัดให้มีการประกวด แข่งขันการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมแรงในการปฏิบัติให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 โรงเรียนที่นำแนวทางไปใช้ ผู้บริหารต้องถือแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ด้วยการสร้างความตระหนักให้กับสมาชิกเครือข่าย เพื่อให้เห็นความสำคัญในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด โดยต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และทักษะการปฏิบัติงานตามภารกิจที่สอดคล้องกับแนวทางจะนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายความร่วมมือให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายของสมาชิกในเครือข่าย

7.3.2 ควรศึกษาการกำหนดกฎระเบียบของเครือข่ายที่มีผลต่อการบริหารจัดการเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ

7.3.3 ควรศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือให้เป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

7.3.4 ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 3

8. บรรณานุกรม

เจริญ ราชโสภา. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- นิตยา เทพอรุณรัตน์. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยานิพนธ์บัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ จันทาพูน. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศมากร พาน้อย. (2557). การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรศึกษาศาสตร์บัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2562-2565. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุวรรณภักดีคำ. (2549). ความเข้มแข็งของเครือข่ายโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อนุนาถขึ้นจิตร. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.